

A R C H Y

2.

O VÁNOČÍCH

1926

U MARTY ELORIANOVĚ
VE STARĚ ŘÍŠI NA MORAVĚ

2. ARCHY O VÁNOCÍCH 1926

OBSAHUJÍ:

- 1 list, dřevoryt: Jezulátko,*
- 6 listů od Taulera,*
- 4 listy od Honnerta,*
- 10 listů: R. Gomez de la Serna,*
- 4 listy: Z Agendy J. F.*
- 2 listy Korektur.*

Vytiskly knihtiskárny

Pokorného a spol. v Brně, Viktora Dvořáka
v Moravských Budějovicích a Lidové závody
v Olomouci.

Prodávají se ze skladu

Marty Florianové ve Staré Říši na Moravě
za 4 Kč.

TAULEROVO KÁZÁNÍ
NA HOD BOŽÍ VÁNOČNÍ
O TROJÍM ZROZENÍ

*Jest vzato ze tří Mši Hodu Boží-
ho vánočního a mluví o tom, jak
máme usebírati trojí mohutnost
své duše, ale i zapřítí se ve všeli-
kém svém chtění, žádání a činění.*

Dnes se slaví ve svatém křesťanstvu trojí narození, v němž by měl každý křesťan najít tolik požitku a rozkoše, až by slastí sám ze sebe vyskakoval v plesání a v lásce, ve vděčnosti a vnitřní radosti; a který člověk toho v sobě necítí, ten ať se strachuje.

Nuže to první a nejvyšší zrození jest, že nebeský Otec plodí svého jednorozeného Syna v božské podstatě, v rozdílnosti Osobní. Druhým narozením oslavujeme mateřskou plodnost, jíž se dostalo panenské cudnosti v pravé čistotě. Třetí pak narození jest, že Bůh den ze dne a hodinu za hodinou opravdu duchovně se rodí v duši milostí a láskou.

Trojí pak toto rození oslavujeme dnes třemi Mšemi. První se zpívá za tmavé noci a začíná se slovy: *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te*, a tato Mše znamená tajemné narození, které se událo v temném skrytu nepoznaného Božství. Druhá Mše se začíná: *Lux fulgebit hodie super nos*, a znamená lesk zbožštěné lidské přirozenosti; část pak jest jí ve tmě a část na denním světle, protože to zrození bylo z části známé a z části neznámé. Třetí Mše se

zpívá za jasného dne a začíná se: *Puer natus est nobis, et Filius datus est nobis*, a znamená milostné narození, jež třeba, aby se dalo den co den a každé chvíle, a děje se v každé dobré svaté duši, věnuje-li mu pozornost a lásku. Neboť má-li duše takové zrození v sobě poznati a je uviděti, musí se to státi vejitím a vyjitím všech jejích sil. A v tomto zrození se jí Bůh tak přivlastní, že se jí dá ve vlastnictví nad všeliké vlastnictví, jaké kdy vůbec bylo. – Tato slova znamenají: Pachelík narodil se nám a Syn dán jest nám; jest náš a docela náš vlastní a nade všecko vlastní, a bude se vždycky a bez přestání v nás roditi.

O tomto milostném rození, jež znamená tato poslední Mše, promluvíme nejdříve. Jak to učiniti, aby se toto rození dalo v nás vznešeně a plodně, o tom nás poučí způsob prvního plození Otcova, kdy Otec plodí svého Syna ve věčnosti. On totiž z nadbytku nadpřirozeného bohatství v dobrotě Boží nemohl se zdržeti, musil se vylíti a dáti. Jak praví Boecius a svatý Augustin, že přirozeností Boha a jeho způsobem jest, aby se vyléval; a dle toho se Otec vylil ve vycházení Božských Osob a potom ve stvoření. Proto řekl sv. Augustin: Že Bůh dobrý jest, proto tu jsme, a co má který tvor do sebe dobrého, toť všecko jen z podstatné dobroty Boží.

Kterouto tedy vlastnost pozorujeme na Otcovu plození, jíž třeba se nám učit? Otec svým

osobním způsobem vešel sám do sebe svým božským chápáním a prohlédl sám sebe jasným rozumem v podstatné propasti svého věčného bytí a z toho pouhého chápání sebe samého se plně vyslovil, a to slovo jest jeho Syn, a poznávání sebe samého, toť to plození jeho Syna ve věčnosti; i zůstává s ním v podstatné jednotě a vychází v rozdílnosti Osob. On tedy vchází do sebe a poznává sám sebe a pak vychází v plození svého obrazu, který tam poznal a pochopil. Poté znova vchází do sebe v dokonalém zalíbení v sobě samém, kteréžto zalíbení vytéká v nevýslovnou lásku, a to jest Duch Svatý: tedy zůstává v sobě a vychází a zase vchází. Proto jest všeliké vycházení pro vracení se, proto jest běh nebes všecek vznešený a dokonalý, že nej osobitěji vchází zase do svého původu a počátku, z něhož vyšel. Tak jest i běh člověka všecek vznešený a dokonalý, vchází-li nej osobitěji do svého původu.

Nuže tu vlastnost, kterou má nebeský Otec při svém vcházení a při svém vycházení, tu třeba míti také člověku, jenž se chce státi duchovní matkou tohoto božského rození; musí zcela vejíti do sebe a pak ze sebe vyjíti. A jakže? Duše má tři vznešené mohutnosti, v nichž jest obrazem svaté Trojice: paměť, rozum a svobodnou vůli, a těmito jest schopna Boha chápati a vnímati, takže se může státi vnímavou pro všechno,

co jest Bůh, co má a dáti může, a tím vidí do věčnosti, protože jest stvořena mezi časem a věčností. Svou vyšší částkou náleží do věčnosti a nižší do času, svými smyslovými hovadnými mohutnostmi.

Nu a duše vyběhla se svými vyššími i nižšími mohutnostmi do času a do časných věcí. A pro sprízněnost sil vyšších a nižších jest ten její běh pro ni velmi lehký, i může snadno vyběhnouti do věcí smyslných a uniká věčnosti. Má-li se to zrození udáti, tu třeba věru nezbytně běžeti nazpět, třeba, aby člověk vešel do sebe, vtáhl a uvnitř usebral všecky své mohutnosti nižší i vyšší, a pak musí nastati sjednocení bez všelikého rozptylování, protože všecky spojené věci jsou silnější. Chce-li střelec zasáhnouti přímo cíl, přivírá jedno oko, aby druhé vidělo tím určitěji; kdo chce nějakou věc hluboce pochopiti, obrátí k ní všecky své smysly a upíná je do duše na jedno, odkud se vyřinuly. Jako všecky větve vyrůstají z kmene stromového, tak se všecky síly sjednotí: smyslové, dobré a hybné v silách nejvyšších, v základu, a to jest vejítí. Neboť má-li nastati vyjítí, ba přejítí ze sebe samého a nad sebe, pak si musíme odepřítí všeliké své chtění, žádání a činění, protože tu musí zůstatí pouhé milování Boha a vlastního nic. Takže naprosto nechceš něčím býti, nebo se státi, nebo něco získati, nýbrž jen býti a jemu místa přáti nejvyš-

ším a nejdokonalejším způsobem, aby mohl vykonati v tobě své dílo a své zrození a tys mu v tom nepřekážel. Neboť má-li se dvoje státi jedním, třeba, by to jedno bylo trpné a druhé činné. Má-li mé oko uviděti obrazy na stěně, nebo nač má patřiti, jest třeba, aby bylo samo v sobě prosté všech obrazů; neboť kdyby mělo v sobě jedinký obraz nějak zbarvený, nevidělo by vůbec žádné barvy; má-li sluch jediný tón, pak neslyší už žádného tónu; tak která věc má přijímati, ta musí býti volná, prostá a prázdná. O tom řekl svatý Augustin: Vylij, abys mohl býti naplněn; vyjdi, abys mohl vejíti. A také kdesi jinde pravil: Ó vznešená duše, vznešené stvoření, proč vycházíš ze sebe hledati toho, jenž všecek nejpravdivěji a naprosto v tobě jest; a jsi-li účastna božské přirozenosti, co pak máš vůbec nebo chceš s nějakým stvořením?

Když člověk takto připravil místo, základ, není o tom pochyby, Bůh je musí celé vyplnit, sice by se nebe roztrhlo a naplnilo by tu prázdnotu; vždyť Bůh neponechává ani věci prázdných, bylo by to proti veškeré jeho povaze a proti jeho spravedlnosti.

A proto mlč; tak bude moci Slovo tohoto zrození do tebe mluvit a v tobě slyšáno býti. Najiště však, budeš-li ty chtít mluvit, bude jemu mlčeti. Není možno tomu Slovu lépe posloužiti než mlčením a nasloucháním. Vyjdeš-li ty vše-

cek ven, vejde on beze vší pochyby všecek dovnitř; ani méně ani více, ale kolik ven, tolik dovnitř.

O takovém vyjítí nalézáme podobenství v knize páně Mojžíšově, jak Bůh vyzval Abrahama, aby vyšel ze země své a z rodu svého, že mu ukáže všecko dobré. Všecko dobré, toť toto božské zrození, jež jest jediné vším dobrým. Jeho země nebo jeho okršek, z něhož měl vyjítí, toť tělo se vší nevázaností a nespořádaností; příbuzenstvem jsou myslíme náklonnosti smyslových sil a jejich působnost: ty člověka jen strhují a vláčejí a přivádějí do hnutí radostných a žalostných, veselí a smutku, žádosti a strachu, pečování a lehkovážnosti. Tito příbuzní, toť naše velmi blízká rodina, těch si třeba důkladně hleděti, aby se z nich nadobro vyšlo, má-li vzejítí všecko to dobré, čím toto zrození opravdu jest.

Říká se: Dítě doma vypěstěné bývá venku jako hovádko; a to jest tu pravda, že lidé, kteří nevyšli ze svého domova, nepřekročili své přirozenosti, ani toho, co mohou přinést smysly: zrakem nebo sluchem, cítěním nebo pohybem, kteří prahu tohoto domova a všeho domova přirozených věcí nepřekročili a z něho nevyšli, takoví jsou opravdovými hovádky nebo telaty v chápání těchto vysokých božských věcí. Vnitřní základ takových bývá opravdu jako železná hora, do níž nikdy nezasvitne ani světélka.

Unikne-li jim smyslová stránka, obrazy a tvary, pak nevědí a necítí už nic. Takoví jsou ještě doma, proto tohoto zrození nezakoušejí. Kristus jim řekl: Kdo pro mne opustí otce, matku a pole, ten stokrát více vezme a život věčný obdrží.

Nyní jsme mluvili o prvním a posledním zrození, jak se máme o posledním poučiti na prvním. Teď bychom ještě rádi ukázali, o čem nás poučuje to střední zrození, jímž se Syn Boží narodil dnes v noci z Matky a stal se naším bratrem. Byl zplozen ve věčnosti bez matky a v čase bez otce. Svatý Augustin řekl: Marii blažilo mnohem více, že Bůh se zrodil duchovně v její duši, než že se z ní narodil tělesně. Nuže kdo chce, aby se událo toto zrození vznešeně a duchovně v jeho duši jako v duši Mariině, ať si všimne Mariiných vlastností, jež byla matkou tělesně i duchovně.

Byla čistou děvečkou, pannou, a byla zasnoubenou, oddanou pannou; a byla uzavřena, od všeho odloučena, když k ní šel anděl. A takovou třeba býti i duchovní mateři boží tohoto zrození. I ona musí býti čistou, cudnou děvečkou: octla-li se ovšem někdy mimo tuto čistotu, pak ať se nyní vrátí, i bude opět čistá a panenská. Panna znamená tolik jako na venek neplodná a uvnitř mnoho plodu nesoucí: tak má i tato panna své zevní milování zavřítí a nemnoho se jím zabývat, nemnoho plodů z něho přinášeti.

Maria nebyla leč pro božské věci; zato uvnitř

měla mnoho plodů. Všecka krása té dcery královské jest uvnitř. Tak má býti tato panna v odloučenosti, všecky její mravy, její smysly, její chování všecko vnitřní, tak přinese mnoho plodů i veliký plod Boha samého, Syna Božího, Slovo Boží, kteréž jest všecko a vše nese v sobě.

— Maria byla zasnoubenou pannou: tak má i tato býti zasnoubena podle učení svatého Pavla. Ponoř svou nestálou vůli do vůle Boží, která jest nehybná, a bude tvé slabosti pomůženo.

— Maria byla též uzavřená: tak má býti i tato Boží děvečka uzavřená, chce-li se opravdu dočkat v sobě tohoto zrození; ale nejen pozemskému vybíhání, které se zdá býti jakousi chybou, nýbrž i smyslovému cvičení v ctnostech. A má také zříditi v sobě odpočinutí, pokoj a uzavřítí se v sebe, před smysly v duchu se skrýti a schovati a hodně často tam prchatí a zříditi si v sobě ticho, vnitřní odpočinutí. O tom se bude zpívati příští neděli na začátku Mše: *Dum medium silentium fieret*, uprostřed mlčení, kdy všecky věci byly v ně zcela pohříženy, a noc dokonala svůj běh, Pane, přišla tvá všemohoucí řeč s královského stolce, což bylo to věčné Slovo z Otcova srdce.

— Uprostřed tohoto mlčení, kdy všecky věci jsou v něm pohrouženy a opravdové silencium jest, tu se to Slovo opravdu uslyší. Má-li Bůh mluvití, musíš ty mlčeti; má-li Bůh vejíti, všecky věci

musí vyjít. Když náš Pán Ježíš vešel do Egypta, zhroutily se všechny modly, co jich v té zemi bylo: toť tvé modly, všechno, co tě odvádí od pravého přímého vejítí tohoto věčného zrození, ať jest to sebelepší, neb zdá se to nevím jak svatým. Náš Pán Ježíš řekl: Přišel jsem a přinesl meč na oddělení všeho, co člověku náleží, matky, sestry, bratra, neboť co ti domácího, to jest tvým nepřítelem. Rozmanitost obrazů, které toto slovo v tobě zakrývají a po něm se rozpínají, brání tomuto zrození v tobě.

Ale i když by ti byl tento odpočinek vzat, neboť on stále býti nemůže, přece třeba, abys byl duchovní matkou tohoto zrození. Musíš mít toto hluboké mlčení v sobě často a často a učiniti si je obyčejem, aby je obyčej učinil druhou přirozeností. Neboť co bývá dobře vycvičenému člověku hračkou, to se zdá necvičenému dočista nemožným, an cvik dělá mistra.

Abychom tedy všickni dopřáli tomuto vzácnému zrození v sobě místa a duše naše staly se opravdu duchovními matkami, k tomu nám dopomoz Bůh.

A M E N .

ROBERT HONNERT

ŽÁDOST A RADOST

Stržen hnutím, které i mne zprvu překvapilo, rád bych, aby tyto řádky četli mnohem méně milovníci literatury, tím více však lidé, kteří si žádají žítí. Jsou četní, smím-li věřití snaze, již se obdivuju u množství mladých; a pro mne, jenž jsem s nimi stejného věku, jest velmi příjemna myšlénka, že i jejich oči, ztížené zmatky, jichž jsem sám hojně zakusil, budou moci zříti, jak jim září spása jako bílá plachta na moři. Nechť ten, kdo si chce učiniti dosti pravdivý obraz věcí dneška, pozná tyto úzkosti, tyto šťastné objevy, toto blaho.

Žádáš si toliko žítí, milý bratře, ale nevíš kterak, poněvadž se ploužíš v oněch dětinských pokusech, jež nám skrývají život; nespokojíš se leccčím, jsi hladový, jsi napiatý, jen vystřeliti jako zářící šíp svou

žádost na vše, o čem se budeš moci domnívat, že jest nové a svěží; jakmile však potězkáváš svá lidská bohatství, ošklíbáš se opovržením nebo zoufalstvím: vidíš, jak se slova vyprazdňují jako ořechové skořápky, jak barvy splíhly visí jako zmoklé prapory, a ty nejsladší nápoje lásky jak se odpařují dříve, než tvé rty se jich dotknou.

Tady se zastavuju a nemohu nepocítovati, přiznávám se, jistého zbabělého chvění: neboť na konci svého dětství, podoben jsa tobě, nemocný onou ironií, jež se zmocní neukojeného srdce, myslel jsem se vyléčiti trýzněním; poněvadž mine moje žádosti nepřiváděly ihned k radosti, vysmíval jsem se jim sám u sebe a vrhal jsem se do nemohoucnosti z vrtochu a samochtě.

A teď odvážím se ti říci, že jsem našel jistotu na paprscích, na nichž se můžeme rozvíti a se zachrániti? Tohle překračuje meze. Nuže, překročme meze; ušlechtilé bytosti žijí toliko za mezemi; a lidé dneška slyší tak neobyčejné věci v nesmyslnu, že mohou dobře pro jedenkrát slyšeti je i ve vznešenu.

Jsa nadobro spít nuancemi, sofismaty a módami,

žádáš si ve svém srdci spíše čehosi trvalého než zvláštního; a tak jsi dobře připraven, abys byl kořistí mohutné vlny z hloubky, která uvrhuje do absolutna. Viděl jsi ve svém srdci, viděl jsi na zemi, jak se život rozptyluje v lehké krůpěje v dlaních tvých netrpělivých rukou, cítil jsi závrať, a již jsi nezpozoroval, všecek v úžasu nad tímto vířícím se drobením tvých vesmírů, že v stínu svět uchovával pevný základ své stavby. Osvobodíš-li svoje oči od své smrtelné mlhy, uvidíš, do jaké míry katolická víra tohoto podzimního dne 1925 jest uchystána pro tebe, jenž si hryžeš srdce pod evropským nebem, právě tak jako byla pro osvícené lidi prvního dne, a jak zůstane pro naše vnuky, až věkové udusí náš hlas a ztráví naši památku.

Když objevíš tento soulad a ochutnáš této radosti, nediv se, že jsme vyšli ze své světnice, abychom si pohovořili s tebou o věcech šťastných; na radostech tohoto rázu nepochutnáváme si žárlivě v stínu; sami se obohacujeme, když se o ně s někým sdělujeme, a právě podle naší štědrosti budeš měřiti naši jistotu. A všude, kde zjevuješ svou přítomnost,

Pane, vyskytne se některá duše, potom jiná duše, potom všechny duše, jež se rozpustí v světle a pohrouží se do života. A když jsme pocítili, že můžeme i my, sebe nečistější, sebe menší, jak bychom byli bez Tebe, že můžeme i my státi se jednou z oněch pochodní, jimiž zmítáš v temnotách, aby přilétly duše nejisté a o ně se zapálily, náš život se rozdmýchává, přetrhujeme svá pouta tělesná a smrtelná, s nesmírnou láskou k těm, které ještě svírají, s nesmírnou silou, abychom je osvobodili; neboť tytéž provazy se vřezávaly do našich údů, a víme již, kterak se rozvazují a kterak se přetínají.

Svolil-li tvůj pohled jen jedenkrát zamířiti k těmto slavným světlům, nebudeš již dýchať pokojně, dokud se v nich všecek nevykoupeš; nebudeš míti pokoje, jako my jsme ho neměli, dokud jsme se necítili sevření a zanícení vroucným objetím Boha živého; ba i tato slova, jež mám pronésti, jsou tolikéž šípy, jež se zabodnou do tvého srdce; marně je budeš vytahovati a odhazovati, namlouvaje sobě i nám, že nekrvácíš, zůstane aspoň jeden, jenž je protkne, a krev z něho bude perliti, a touto ranou vtrhne spasitelná bolest

do tvé duše. Ale nic se neboj, neboť Ježíš, který zmírání touhou, abys toho od něho žádal, na první výkřik nahradí tvůj život svou věčností.

Mám tě upozorniti na hrůzu, která tě pojme z toho, že se zmrzačíš? Budu se přičiňovati, aby sis uvědomil, do jaké míry též dychtíš po něčem pevném a trvanlivém právě teď, když se blíží velké převrasy, a mraky nad světem houstnou? Sestup sám v sebe. Viz, jak státy se kolísají, a při tom nemůžeš si na mysli ustáliti, v kterou stranu urychlí se jejich pád; viz, jak káže se nová bratrská říše v znamení ohně a krve; viz též, jak se egoismy splétají v jakýsi těžký věnec, jenž zahaluje krásné čelo národů, a přes to pozoruj ve všech těchto truchlých táborech, jak tam nikdy neslétá dojemný úsměv dobré vůle. A znovu a znovu budeš se obracet s opojením k jediným brázdám, jež mohou přijmouti věčné símě.

Takové jsou první ozvěny pravdy, jež dvoje, jež troje mladá a neočekávaná ústa odvažují se předkládati svému věku; kéž by zaznívaly vždy v uších, jež jednou proniknou.

Z franciny přeložil J. F.

Z ANKETY O SVĚDOMÍ

Kdyby mě vaše otázka zastihla o rok dřív, byla by mě uvedla do rozpaků: neboť ačkoli mi není ještě pětadvacet let, hledal jsem už jako všichni moji přátelé s úzkostí na všech stranách a domníval jsem se, že vidím přístavy ve všech úhlech obzoru, avšak několik hodin pobytu mě tam odtud po každé vyhnalo. Vzpíral jsem se smrti. Chtěl jsem býti přes všecko sebou samým, aniž jsem dosud věděl, kdo vlastně jsem; toužil jsem ze všech sil po podnětí, které by mi dopřálo největšího možného rozkvětu, aniž jsem měl potuchy o způsobu toho rozkvětu. A za tohoto stavu věcí stal jsem se před dvanácti měsíci takřka přes noc dobrovolnou kořistí katolicismu.

Nejsem s to, abych vám vyličil tento náhlý vpád víry do mého srdce, a to ve chvíli, kdy jsem se toho nejméně nadál, a zvláště kdy jsem stále ještě myslel, jako všichni ostatní, že katolická praxe chudne, zvrhá se a uhasíná. Jest však tomu právě naopak. Nemůže-li Bůh dobýti jistých povah leč tím, že je zkruší asketismem, jsou zase jiné, jež mu stačí

toliko vykoupati ve svém světle bez jakéhokoliv mēdlení, a právě u těchto lidí zaměňuje se hodnocení jejich lidských vlastností s jejich věrností k milosti. Mystika vede k mimořádné svobodě a k nejvyššímu rozkvětu individua. Tyto pravdy, jež tu mohu toliko formulovati, aniž je rozvíjím, vedou k přesvědčení, že katolicismus vyhovuje a jedině může vyhovovati požadavkům dnešních duchů.

Od svého časného mládí cítil jsem v sobě síly napjaté jako pružiny a nevěděl jsem, jak jich užít, a bylo mi smutno, protože jsem se dlouho bál, že jich nebudu moci nikdy užít; nyní však už mám důvěru; neztratil jsem nic ze složitosti, na niž obyčejně býváme pyšni ve dvaceti letech; mám však nad to pocit jednoty. Cítím, že mnou probíhá jako jindy jiskřivý zástup žádostí, a mé smysly více než jindy číhají na vše, co se děje na zemi zvláštního, jsme však teď spolu přáteli a nejsem už jejich otrokem.

Jsem velmi mlád a zabývám se proto nejprve organizací sama sebe, jinak nebudu stát za nic. Potom teprve se budu snažit rozvinouti v lidech vlastnosti, které jsou jim vrozeny: neboť prvek jedinečný a nenahraditelný, toť duše. Nelze vykonati nic velikého ani věčného vně individualismu.

Poněvadž se mi zdá, že mým zvláštním živlem, který si nemohu vyměnit se svými spolubratry, je má náklonnost k psaní, chci se i nadále věnovati literatuře. Pravá inspirace, po níž jedině toužím, vzlétá nad theorie předem uvážené. Chci se pro tu chvíli zdržeti doktrinářských frásí, které

mají chuť i barvu popela. Vyhražují si svobodu jak ve stylu, tak v námětech. Mám rozděláno hodně prací dlouhého dechu, ale bojím se, že by se mi staly nesnesitelnými, kdybych o nich mluvil veřejně.

Konec konců zdá se mi důležitou toliko jediná věc, totiž ona křišťálová resonance, ono vzezření nutnosti a naivnosti, jež mohou mít jenom díla autentická, která neklamou a jichž nelze jinak nabýti. Pokud se týče jednotlivostí, mohu říci, že nedůvěřuji románu, který příliš ponouká k tomu, aby se pravda podřizovala pravděpodobnosti, že mám raději *essaye* všeho druhu, že jsem takřka necitelný k slovesné poesii své doby, a zejména že mě nic nenudí více nežli psáti kritiky.

Čtu znovu, co jsem napsal. Není možno vyzpovídati se ze všeho na třech stránkách. Ale zdá se mi, že, co jsem řekl, je pravda.

Přeložil Jan Čep.

RAMÓN GÓMEZ DE LA SERNA

I

Ramónovi Gómezovi de la Serna není letos (1923) ještě pětatřicet let. A přece svou spisovatelskou plodností jest již možno srovnati ho se samým Lope de Vegou. Právě jsem sčítal tituly jeho děl na tištěném seznamu v předu jeho nejnovější knihy¹⁾: padesát devět! Osmnáct z nich jsou svazky aspoň o stu padesáti stránkách; — ostatní jsou sešity, z nichž většina má padesát stran hustého textu.

Jeho díla možno rozdělit na dvojí: díla jeho mladosti a díla věku mužného. První kniha vyšla r. 1904! Nepravíme o jeho dílech z mládí, že by byla vůbec bez ceny; naopak, stačila by, aby učinila z jejich autora jednoho z nejpůvodnějších spisovatelů soudobé španělské literatury; nejsou však takové hodnoty jako díla uveřejněná o několik let později; Ramón Gómez de la Serna, který se brzy přiučil zhušťovati svou poetickou myšlenku

¹⁾ *Variaciones*, Madrid, 1922.

v krátké charakteristice nebo i poznámky, pouštěl se do příliš velké verbální snadnosti, poddával se příliš často pokušením slovníku překypujícího bohatstvím, myslil příliš abstraktně, příliš filosoficky. (Ve skutečnosti zabýval se teorií svého umění dříve než co dokonale ryzího vytvořil, „náběhy“; oznamoval, vykládal termíny filosofickými, co hodlá činiti, co brzy učiní; jest to případ velmi zvláštní; kdyby byl přestal psát ve dvaceti dvou letech, byl by měl jako *filosof* důležité místo v historii Španělska). Jeho dramata, z nichž žádné nebylo hráno, jež však měla jistý vliv na soudobé španělské divadlo, kladou se mezi jeho juvenalia a jeho první velkou knihu: *El Rastro* (1915). Ačkoliv jsou poněkud příliš ovládána abstrakcí a obecnými idejemi, jsou zajímavá jakožto díla poetická, a autor sám dovolil, aby byla znova otištěna ve dvou hrubých svazcích. Přece však ten který výjev, vyňatý z „Dramatu Neobydleného Paláce“ nebo z „Železné Koruny“, nesměl by chybět v žádné anthologii. Poznámka tato se vztahuje i na jeho souvislá díla, „romány“, jež byly vydány mezi lety 1914 a 1922, z nichž slušno jmenovati „Vdova bílá a černá“ a „Velký Hôtel“. Důležitou částí jeho díla jsou Podobizny Spisovatelů (španělských, francouzských a anglických), jež psal jakožto Před-

mluvy a Úvody k vydáním a překladům těchto spisovatelů: na příklad „Charles Baudelaire“ nebo jeho „Hrabě de Lautréamont“.

II

Jistotně však jeho nejlepšími knihami jsou ty, jež by bylo možno podle jedné jeho knihy nazvati „Knihami vzorků“, úplně složenými z uvolněných kousků, krátkých kapitol a „Greguerias“ (halasy), ačkoliv každý z nich má jistou jednotu a takřka osobitost, která mu jest vlastní. Tato „útržková“ díla jal se psáti, až svedl v jedno všechny zdroje svého genia; v nich přešel od theorie k praksi, v nich ovládal svůj slovník. Některá: „El Rastro“ (1915), „Senos“ a „El Circo“, „Pombo“ (1917), „El Prado“ a „Toda la Historia de la Puerta del Sol“ (1920—1921) mají námět ústřední, jenž jim dodává zřejmé hmotné jednotnosti. V ostatních, jež nejsou o nic menší hodnoty: „Greguerias“ (1917), „Muestrario“ (1918), „El Libro Nuevo“ (1919), „Variaciones“ (1922) motivy a formy jsou páté přes deváté. Jednotí je toliko týž duch, zpytatel neúnavný a pronikavý, jenž charakterisuje osobnost Ramóna Gómeza de la Serna.

Tato osobnost není osamělým zjevem v soudobém Španělsku, nýbrž nejvýznačnějším typem celé jedné literární generace v plné činnosti, jdoucí ruku v ruce s renaissancí španělské hudby.

PO půl století (skoro) literární jalovosti, — jistá poetická činnost a romantické hnutí, obdobné Francouzskému a Anglickému, nespadá na váhu — Španělsko nevydalo žádného díla, jež by bývalo mělo sebe menší vliv na rozvoj evropské literatury. Až náhle roku 1898 ¹⁾ vyskytuje se několik spisovatelů, jimiž zabírá opět konečně své místo mezi velkými intelektuálními národy. Zdá se, že popud k tomuto obrození dal Granadan Angel Ganimet, jenž zemřel mlád, zanechav však dílo důležité; a právě kolem něho nebo hned po něm třeba řaditi nejslavnější soudobé španělské spisovatele — ty, jejichž dílo možno považovati za ukončené: Miguela de Unamuna, Pia Baroja, Azorína, a snad (nebude-li se zdáti, že jim přidáváme o několik let a činíme je staršími než ve skutečnosti jsou) Ramóna del Vale-Inclana, Antonia Machada a Juana Ramóna Jimeneza.

¹⁾ Rok 1898 jest datum „koloniální pohromy“ (ztráta Kuby a ostrovů Filipinských). Bylo by nespravedливо, kdybychom neuvedli mezi předchůdci této renaissance romanopisce krajinské a zvláště Benita Péreza Galdosa.

K této první generaci tři jiné přistupují. Z hruba rozděleny jeví se takto : generace spisovatelů, kteří se pomalu dožívají čtyřicítky; generace, jejíž představitelé jsou mezi třicítkou a čtyřicítkou: „Mladí“; a konečně poslední: nejmladší. Bylo by možno snadno uvést pětadvacet až třicet jmen básníků, romanopisců, kritiků, dramatiků a filosofů, — vesměs pozoruhodných a hodných toho, by byli známi mimo Španělsko — kteří jsou rozvrženi po těchto třech generacích.

III

Snad nebude bez užjtku říci, že toto obrození literatury odpovídá ve Španělsku renaissanci knižního umění. Byla to přímo událost, veliké překvapení na výstavě Florentské letošního jara. Madrid, Barcelona a Valencie vyrábějí teď knihy dobře tištěné, vkusně upravené, jež mohou soupeřiti s nejlepšími výrobky francouzských, anglických a německých knihkupectví. Španělští klasikové, jež bylo až dosavad nemožno opatřiti si v řádných vydáních, jsou znovu tištěni a rozšířeni po celém poloostrově vydavateli španělskými. A vydání ta vzhledem, jakostí materiálu i lácí možno postavit

po bok, ba je i někdy předčí, vydáním klasiků anglických v Anglii.

IV

Bychom byli úplni, musíme se zmíniti též o užších vztazích, jež se navázaly mezi španělskou literaturou domácí a americkou. Ruben Dario, jehož vliv na obrození soudobé španělské poesie byl dosti veliký, byl jedním z hlavních činitelů tohoto sblížení; a teď vedle Školy Hispano-americké v Paříži, jest jiná Škola Hispano-americká v Madridu, jejíž vliv zasahuje do všech intelektuálních středisek Ameriky latinské.

Ke všemu pak řadí se činnost španělských učenců, kteří studují památníky národního umění; a konečně činnost španělských překladatelů, kteří převádějí na jazyk domácí nejen spisovatele francouzské, ale u značném počtu i spisovatele anglické, německé, ruské, skandinávské, italské, portugalské a katalanské.

V

Teprve teď můžeme umístiti historicky dílo a osobnost Ramóna Gómeza de la Serna. Zkrátka

můžeme říci, že jest ve druhé generaci po r. 1898, totiž mezi „Mladými“, postavou prvního řádu, a postavou dokonale charakteristickou.

Španělské romantiky — vyjma Larru, jehož dílo mělo vliv na generaci 1898 — můžeme si představit jako lidi zavřeně v Madridě, zabrané do života místního, zaměstnané politikou a starostmi o dobrá „místa“, naprosto neznající španělského venkova, a z ciziny znající sotva Francii, a znající ji špatně, totiž právě dosti, aby napodobili a často i plagiatorsky vykrádali její spisovatele druhého řádu, jedině, o nichž slyšeli. Tedy ani ne zcela „národní“, toliko lidé „místní“.

Naopak, když přicházíme k spisovatelům 1898, nalézáme Španěly, kteří jsou také Evropany, v dobrém smyslu slova: nikoliv lidé hloupě načichlí „kasmopolitismem“ a servilně a bez kritiky opičící se po intelektuálních modách Ciziny, nýbrž duchové, kteří se řádně vzdělali klasiky národní literatury, kteří znají dobře svou vlast, a kteří kromě toho dávali dobrý pozor, co se děje mimo jejich zemi. Příklad: Angel Ganivet! v jeho díle vedle „Lidí Severu“ a „Listů z Finska“ nalézáme „Španělské Idearium“, „Granada Kráska“ a knihu tak hluboce španělskou „Práce Nábožného Cida“.

Ramónem Gómezem de la Serna tato tradice

lidí z 1898 jest neobyčejně posilněna. Jsa Madrid'an rodem, vychováním i usídlením, zná přece velmi dobře španělský Venkov: velká města, malá města i vesnice; častými pak výlety a pobytem mimo Španělsko a svými četbami cizích autorů seznámil se s celým Západem: s Italií, Francií, Anglií. A co ještě vzácnějšího u Španěla: zná Portugalsko, jest ve spojení se spisovateli Lisabonskými a Oportskými, a často v zimě pobývá na rozkošném letohrádku Estorilském.

Zkušenosti ze všech těchto míst nalézají se v jeho díle a jsou vedle denního života a obecných základů lidské duše hlavní jeho látkou. Pro toho, kdo četl jeho knihy o Madridě, toto město přestalo býti takovým, jak nám je vylíčili romantikové. Nemá méně barev a půvabů, ale jsou to barvy a půvaby odlišné od prvotních už proto, že divák stojí hlouběji v sobě, čímž pohled nabyl delší perspektivy.

O španělském životě a jeho malebnu můžeme říci totéž. Tu také „Ramón“ (jak rád se podepisuje na své knihy, — jako Walter Whitman chtěl býti nazýván „Waltem“) úplně proměnil látku. Jeho a ne již Theofila Gautiera a George Borrova má turista čísti, než cestuje po Španělsku, chce-li rozuměti tomu, co uvidí, míti radost z cesty, nechoditi

po tmě. Ramón jest po výtce vykladatelem Španělska soudobého. Nedávno mi psal, že se právě pustil do Segovie, by tam dokončil jednu knihu: význačný rys spisovatele a člověka, jenž čerpá přímo u pramene. Moderní Španělsko, toť Španělsko „Ramónovo“.

VI

Není však méně znamenitým vykladatelem Ciziny. Mohli bychom snadně vyjmouti z jeho knih nejen „Madrid“ a „Španělsko“, ale též album „Měst Říše Západu“; opravdu, v jeho Podobiznách anglických a francouzských spisovatelů, v jeho Listech z Cest, sebraných na konci prvního svazku „Pombo“ a jinde, snadno bychom shledali, z čeho udělati pěkný svazeček „pohledů“ z Londýna, Paříže, francouzské Riviery, Benátek, Říma, Neapole, Florencie, Ženevy, Lisabonu, atd.

VII

Ale ještě jednou, to jsou jen zásluhy vedlejší, podružná vzezření jeho talentu, a abychom všechno řekli, důsledky jeho poetického vidění světa. Toť

to, co se dalo čekat od spisovatele, „oddaného obrazu“, „té subjektivní objektivitě“, která mu jest vlastní“ (vypůjčuju tato slova z „Úryvků intimního Denníku, jenž nebyl donošen“, *Variaciones*, p. 112); od tohoto mystického sensualisty, pro něhož předmět a zvuk, jež vydává v nás, jsou vše; pro něhož důležitostí jestiť „trivialita“, již každý může viděti a již nikdo nevěnuje pozornosti; od tohoto básníka, jenž vyjadřuje rád a nejraději to, co každému jinému „nestojí za řeč“. Tak v kinematografu to, co ho zaujme, jediná věc, která upoutá jeho pozornost, to nebude drama nebo komedie, přebrakování staré romaneskní literatury, ani výkon herců, ani přepravené a vybrané dekorace, ale najednou v této zahradě tito dva motýlové, kteří přeletli pole objektivu...

VIII

„Předmět a zvuk, jež vzbudí v nás“; tak jsem ztlumočil jeden z jeho zamilovaných výrazů: „El objeto y su greguería“. A to mne přivádí k tomu, bych promluvil o nesnadném přeložení toho slova „greguería“, jež se vyskytuje tak často v knihách R. Gómeza de la Serna, jež dal jedné z nejdůleži-

tějších titulem, a jímž označuje ten druh epigramů bez pointy, hai-kais v prose, onu formu, již si obraž za vlastní. Pomýšlel zprvu na jiná slova, jichž přeložení jest snadné; v jeho prvních knihách nalézáme „Momenty“, „Pohledy“, „Podobnosti“. Nebyl však uspokojen, dokud nenašel tento přesnější výraz „greguería“.

„Křiky zmatené, vřava, v níž nemůžeme rozeznati článkových slov“, praví slovník Salvův. „Hluk, hlomoz“ praví slovník Darbasův a Igonův. „Vřesk, hulákání“ praví slovník Bustamantův. Španělské slovníky pak vysvětlují: „Zmatený a náhlý křik; povyk, hluk, a dávají příkladem: „gregueria dětí, jež vycházejí ze školy“, „gregueria papoušků v tropickém hvozdě“, atd. O tomto slově vyšel celý článek v žurnálu Madridském, a nejlépe se kryje s francouzským „criaillerie“, křiky, vřesky; třeba však vyloučiti jakoukoliv ideu nepřijemného nebo kyselosti; křiky vnitřné, psychické, vysoké a krátké vřesky, jež působí v nás dojmy, vzbuzované předmětem, ozvěny, šelesty, jimž: „Jsem vůní růže“ jest jaksi filosofickým vzorem.

IX

Povšimněme si však, jak R. Gómez de la Serna sám vysvětluje „greguería“:

„Jest vším v knize; zpozorovali jsme ji čtouce knihy nahlas: neboť až jsme přišli k tomuto druhu „greguería“ předčasně zrozené, jak jest v tlustých knihách, k té jediné „greguería“, která jest jediné něčím ryzím v nich, teprve tehdy jsme uviděli, jak se zájem všech posluchačů sběhl v jedno ...

„Naše duše jest učiněna z halasů, a kdybychom ji mohli pozorovati drobnohledem, — někdy bude to možno, — uvidíme v ní žiti, kroužiti a chvěti se jako jediný její život organický million halasů ...

„Bychom pronikli tajemství Polichinelly halasů, jest třeba počítí tím, že vzkřísíme svou duši k její prvotní dobrotě a věřivosti. A to jest často tak ne-
snadno! Bychom pochopili halasy, — nebo spíše, nikoliv abychom pochopili jejich smysl slovní, jenž jest tolik jasný, že to mate — ale abychom pochopili, jakým způsobem jsou předmětem podivu, překvapení, abychom viděli, že jsou, ale ne do opravdy čímsi dramatickým a potěšujícím zároveň, jest třeba, bychom se káli a bychom zapírali v sobě mnoho věcí, o nichž mnoho lidí věří, že nežádají ani lítostného odpykávání, ani nápravy: třeba nebýti

v ničem přílišným odborníkem; třeba míti dokonale duši zdravou, dobře v sobě pohrouženou, posměvačnou, pláče schopnou a samotářskou. Bychom slyšeli, četli a viděli halasy, jest nezbytno míti ducha volného, totiž neodpírati našemu duchu jeho vlastního rozpětí, jeho prázdna, jeho oprostění, jeho spontanního se vyzpovídání, jeho destilované hlouposti, jeho neodvislosti... Halasy, toť pohled plodný, který, byv zahrabán v tělo, vydal svůj klas slov a skutečnosti...“

X

Pracovní úsilnost a mocnost R. Gómeza de la Serna jsou pozoruhodny; značné dílo, které již nakupil, nesmírná sečtělost, již vyžaduje, badání, jehož nezbytně potřebovala díla z části dokumentární jako „El Prado“ a „Toda la Historia de la Puerta del Sol“, připravené studie k Podobiznám Spisovatelů španělských, francouzských a anglických, — všechno to dokazuje hmotnou práci, — hodiny u pracovního stolu, — k níž nemožno přirovnati leda práci Balzacovu a Eugena Suea. Zvláště víme-li, že od pěti nebo šesti let R. Gómez de la Serna dodával denně jeden nebo několik

článků denníkům Madridským; články nečasové: „Variace“, „Nesrovnalosti“, „Kytka Halasů“ atd. Činí tak z nedostatku větších revuí, zvláště průkopnických, jež by podávaly obecenstvu opravdové „noviny“, a by s čtenáři srdečně a zábavně obcoval.

By vše to zastal, dlouhá léta již oblíbil si obyčej psátí v hodinách nejusebranějších, neplodnějších: v noci. A tak jeho den (když jest doma v Madridě) počíná o dvou hodinách odpoledne a končí když vychází slunce nebo za bílého dne, vždy však jsa svědkem zory, o níž mohl napsati celou knihu, viděv ji častěji a důkladněji než kterýkoliv z jeho kolegů minulých nebo přítomných. Na světnici „Ramónovu“, osvětlenou celou noc, a na Ramóna pracujícího u tohoto světla, to jistě si vzpomenou ti, kdo ho znají, když se mezi druhou a pátou hodinou probouzejí. A kdo jsou na cestách a uvidí na úsvitě v tom neb onom městě osvětlené okno, vzpomenou si na okno Ramónovo, osvětlené v ranním šeru tam dole v Madridě jako lodní svítilna na přídi Evropy.

(Podle Valery Larbauda.)

RAMON GÓMEZ DE LA SERNA:

ZÁZRAČNÝ LÉKAŘ.

Mezi velkými vyvolavateli obrazů, kteří jsou knížaty soudobé literatury, Ramon zaujímá privilegované místo; a žádné z jeho děl tak necharakterisuje toto metaforické umění jako jeho *Zázračný lékař*.

Obraz není u Ramona prostá omalovaná plocha, určená k tomu, aby oživovala líceň, aby zpřesnila psychologický odstín, též není illuminací, náhlým odhalením vztahů mezi věcmi nebo mezi disparátními myšlenkami (jako na příklad: *Ten zlatý srp v poli hvězd*), obraz jest u něho realitou metafysickou, numenální; ne nějakou pohodlnůstkou nebo výrazovým nálezem. Působí přímo a nikoliv literárně a poeticky na zjevy, na život. Pro něho slovo se stává opravdu životem. Přisuzuje slovu, metafoře hodnotu mystickou, vliv magický. Všechno, co se jmenuje, jest; jde tu o nominalismus, jenž dospívá k absolutnímu filosofickému realismu.

Paradox nebo mystifikace humoristy, řekne se; ano, jest ovšem bohatá dávka humoru u Ramona. Ale velmi se též pravdě podobá, že Ramon právě

tak obluzuje sebe jako obluzuje svého čtenáře, a náhle uprostřed jeho výskoků výkřik pravé bolesti, hluboké lidskosti prozradí nám jeho upřímnost, uvědomí nás, že hra se změnila v úzkost.

Ze začátku teče krev jako u všech španělských tragiků a mystiků, ale nevěnujeme tomu pozornosti, nepovšimneme si vážně ani všudypřítomné smrti v těchto krátkých kouscích, zpracovaných na způsob klinických šetření. Teče opravdu krev, není to jen prostě zvuk, jež vydávají gumové loutky, když se vyprazdňují? Náhle však se osykneme, zamrazilo nás z čehosi, čeho jsme si zprvu neuvědomili: působení podvědomých vlivů morálních na fyzickou oblast jest tedy již v takovém stadiu, že vyvolává v naší bytosti vážné chorobné stavy, že pak jest opravdu třeba terapeutiky poesie, hygieny podvědomého? Jsme opravdu tím více začarováni, čím méně se v čáry věří? Jako Max Jacob přivádí nás k astrologii, Ramon pracuje na obrození pověry v theologickém smyslu slova, aby jí mohl použít jako léčiva proti podvědomým chorobám duše i těla.

Hlásá tedy kult jasného vědomí, soustavné vyklizování všech miasmů, jež se v nás hromadí neuvědomováním, morálních mikrobů, jež zamořují naše okolí, jest to kult původnosti, zápas proti

zhoubným vlivům lidským nebo kosmickým, povzbuzování, abychom „byli“.

Léčením „Zázračného lékaře“ máme nabýti nejen lásky k přítomnosti, důvěry v budoucnost, ale i nedůvěry v ustálené formy, strachu před vychlostí, zkornatěním, a to vše proto, by v nás ožila úsilná činnost duševní vůbec a zláště k zachování osobnosti, abychom poznali sebe hlouběji než vyžadovala pohanská přirozená moudrost, aby se v nás probudilo hluboké citění vztahů duše a těla, svazky mezi námi a ostatním světem.

Poslechněte, co vám konkrétně radí k zdraví mysli i srdce:

„Obraťte občas kapsy své na ruby, vytřepejte jejich podšívku, neboť v těchto podšívkových plyších žije a množí se mnoho mikrobů. Hniloba mnohých lidí, hlíza, sněť jejich života měly počátek v těchto tajemných odpadcích, v této kapesní všehosmeti... Jsou to úlomky minulosti, huspeniny času, trosky všeho, co se nám na plavbě života namane, *resultáty* neviditelných ptáků, spadlé se stromů času“ . — „Jest třeba nemocnému, aby si jednou stoupl k životu tváří v tvář. Ať vyjde z uličky a hledá obzor“ . — „Mezi kolikerým přikájením, jímž matka živí své dítě, jest jedno, kterým mu dává smrt. Jest třeba vytušiti, které to jest“ . — „Zíváním

pozbýváme obrany před vzduchem a jeho obludami. Pozor na zívání“.

Záleží opravdu na tom objeviti u Ramona něco jiného než zábavného spisovatele a humoristu. A také jsme k tomu hned od počátku příjemně navnazení tím, čím opravdu Ramon vyniká, co bije přímo do očí: jest to jeho „zžíravá“ obraznost. Síla jejích ohňostrojů nikdy neutuchá, hojnost nikdy nekončí. Jest zřejmě cosi obludného v tomto případě Ramonově, demiurgická obludnost, která ho uschopňuje stvořiti z tříště kde čeho celý svět, světy, zde celý kosmos lékařský, v němž vše vybíhá až k halucinaci, a jenž na konec shrne se vám v přesvědčení, nebo, chcete-li, v obluzení, že zde není nic *smyšleného*, nýbrž že vše jest čirá *skutečnost*.

Podle *Benjamina Crémieuxa*.

EL INCONGRUENTE

Jaké bohatství, co nepředvidaného v léto nové knize. Tento Gustav, narozený v lóži, když se hráli *Hugenoti*, jest prapodivný. Každá událost, s níž se střetne, přetvořuje se v úžasné dobrodružství. Nejtajemnější výtvary obraznosti se pro něho vtěluji, chiméry se kolem něho zrovna rojí. Život jeho se skládá z nejneobyčejnějších vysněných mátoh až do dne, kdy sám sebe najde, věrně reprodukováného, an hraje první úlohu v kinematografickém filmu, jehož peripetie představují tu jeho ideální život. U Ramona kino však přetvořuje se v transcendentální představení našeho běžného života. Kino jest jen záminka. Neboť jeho dílo samo jest kinematografem, šťastnou srážkou splavu nejbouřlivější obraznosti, která zakouší nezdolnou potřebu sublimovati se a zmnohonásobňovati. Jest to film s nespočetnými episodami, film nesouvislých a smělých dobrodružství, film hyperbolického života Ramonova. Některé historicky masopustní a setkání zamilovaných připomínají Edgara Poea, jenž by hodně pocuchal svou policejní logiku. Jiná vypravuje jen o čekání na tramvaj, která nepřijíždí; jaká však úzkost z ní vane, jaká hrůza. Celá tato kniha jest snad se *Senos*, *Disparates* a *la Viuda blanca y negra* nejkrásnějším dílem Ramonovým. (Vydal Calpe.)

pozbyváme obrany před vzduchem a jeho ohlady.
dami. Pozor na zívání!

Záleží opravdu na tom objevili u Ramona něco
jiného než zářivého spisovatele a humoristu. A
také jmenuje se **VARIACIONES** přijatě na
vnačení tím, čím opravdu Ramon vyniká, čím byl
přímo duševně jeho „zářivá“ obraznost. Síl

Rudé balóny, veřejné váhy, vypolštářované pohovky společnosti železných drah, nejvšednější věci jsou tematy jeho virtuosity, jež jest tvůrčí virtuositou. Neboť on věci miluje jakýmsi hlubokým, vášnivým fetišismem, srdečným, širokým mysticismem, probouzeje jejich realitu k vyššímu oživení. Nikoliv k nějakému zvětšení zvětšovací sklem, čímž by formule zůstávala nezměněna, tedy ne procesem metafor, mechanickým sdružováním představ nebo poťvořením jich, nýbrž vyvoláním z nich neočekávaného dramatu, jež sám s nimi žije duchem dobrodružným a lačným. K takové tvorbě nestačí mozek, nýbrž duše, a to vroucí duše genia, mající klíč k divům země a mocné umění, robustní jako příroda sama, by do nich uvedla ty, kdož se svěří jeho vedení.

(Vydala *Atenea*.)

Z A G E N D Y J. F.

(2. Archy o vánocích 1926.)

Legenda jest to, co má býti čteno, a častěji čteno. Toť podstatná vlastnost *Dobrého Díla*. Ale dobré dílo třeba napřed nalézt. A při tomto hledání přečtete všelicos, co po druhé čísti nemíníte, co se navždy odloží, co se zařadí opodál od Středu, s úmyslem, že se to snad vezme ještě někdy do ruky, *ale až na to obejde, až kdyby* toho bylo třeba jako dokladu; též jest dobře si poznamenati, co se vyklidí vůbec jako škodlivé, co se rozřeže jako užitečné pro záchody, co se prodá jako zbytečné, co se vrátí jako neztravitelné, co se uloží do kolny, aby bylo spáleno v polích při podzimních ohních k potěše dětí a k všeobecnému dobru . . .

Takovýmito metodami tříbí se kriteria na rozlehlejší základně. Hlavně však upevňuje se víra v Oblohu, ztrácející se v mlhách dnešních dní, v tu Oblohu, která odděluje, co jest pod ní, od toho, co jest nad ní, čehož je nezbytně třeba oproti nesmyslné kontinuitě moderního myšlení.

A tak za tohoto období bylo šťastně

vyklizeno:

Augustus MUIR, *Třetí výstraha*. Román. Nakladatel V. Petr v Praze, 1926.

František NĚMEC, *Sebe i Vás*. Edice Června.

Jules de GAULTIER, *Qu'il n'y a pas de poésie pure*. 1926.

Mich. ARCYBAŠEV, *Pod sluncem*, novela. 1926.

Georges Ribemont Dessaignes:

Klec v ptáku. — Napnete-li trošku pozornost pod povrch dýchavičných vět, objevíte záhy pravědní lopotu s bláznivými kon-

strukcemi v oblasti nízkých pudů, všelijak obměňovaných navěšenými dekoracemi. Nicotné relativity prachu volně poletujícího... Láska „na mrtvém bodě“, jak psávali ve válce do novin generáli, když prohrávali. Peklo pomatených podčlověků, kteří jsou „ponecháni sobě samým“, strašně, bez milosti, a kteří přes to (i oni „věřící vědy“!) by rádi pronikli svou podstatu. Úsilí to ztroskotá a jest ze všeho smutná hromádka nadbytečné dokumentace nicoty. Jednu výraznou směšnou větu přece zaznamenáme: „Měla nezvratnou jistotu své otylosti, kterou pokládala za jednotnost.“ - Oh, ti nešťastní boháči bez Boha! — Vracíme.

E. Slang:

Křižník Potěmkin. Povstání námořníků před Oděsou 1905. Malá edice Odeon sv. 2. Praha — Smíchov 1926. — „Chceme zde vylíčiti jednu z těch chvil, kdy se zrodila nová doba. Kus světových dějin v nahé skutečnosti...“ Toto heslo autorovo jest velká nehoráznost. Není pravda, že se vzpourou námořníků Potěmkinových zrodila nová doba. Není pravda, že je to kus světových dějin. Pověsti to nabylo jen filmováním k politické propagandě. Událost sama jest nepatrná událostka ze života špatně placených a špatně živených námořníků, jež kromě toho týrali pitomí a zlovolní důstojníci, kteří to odskákali, byvše přemoženi a pobiti. Vzpoura jinak nic nevydala. Vypravováno jest to novinářsky: dlouhý referát zbytečně roztažený, sentimentální, místy lňukavý. Umění žádné. K věci samé maně vzpomínáte slov Polybiových. „Souditi historické příběhy jen podle událostí, toť souditi sochu podle paty.“ Odkládáte to neuspokojení: reklama se tomu dělá veliká, účinek však není žádný.

Josef Delteil:

Cholera. Román. Praha, Odeon, 1926. — Nepřekážíjí mně v tomto díle ani tak domýšlivá prasáctva, klukovské sprostoty a

holedbavé nesmysly, jež často funí z jakéhosi přecpávání se vzdělaností z husích jater (i kurevnictví pracuje vědecky!), ale zvláště ní schválně dělané umělůstky, jež ruší přirozený běh vypravování a při nichž si vždy pomyslíte: Proč se tak autor stále oblizuje? Což mu to spisování tak chutná? V těchto rozmazaných schválnostech příkře spojuje nejvzdálenější abstrakta a nejesoteričtější pojmy s nejmakavějšími věcmi smyslovými: „Obočí boží“ — „Oči měla barvy svěcené vody“ — „Mám nádherné čelo, duši a řiť“ — „Drozdíček mi pouští guano na srdce“ — „jako tisíc andělských zadnic“. — Autor si v tom libuje a dělá to statečně, jako rozpusta, jenž skočil ke stoupě a drcnuje se s ní na prázdno. Jest to příznak impotence ducha, která by si ráda pomohla ke kopulaci všelijakými dráždidly a lopotí se nad záludnou a stále panenskou Krásou v potu, pracuje rukama i nohama, až by jí boky otloukl, kdyby mu zavčas potmě, jista si jsouc jeho rujného zpitomění, nepodstrčila pravšední holky úžasné sprostoty („močí mu v ruku“), od nichž sám obyčejně uteče, a čtenáře hosta nechá, ať si s nimi sám v jeho domě poradí. A kam tak chvátá? ... dýchám, jím; je-li zapotřebí (považte, je-li zapotřebí!), močím ... Trhám čekanku, skáči, řvu, prdím ... No! to je však celý život, tohle! (p. 53.) „Když vodní nádržka vyschla, byl jsem jat hrůzou. A a bych jí zachránil život, chodil jsem do ní potajmu při svítání čurat.“ (p. 93.) — Co, zajímavý to život! Čtu to v posteli po půlnoci 28. prosince. Zima proniká kamennými stěnami, venku zuří vánice, hejna vlků od polárních kruhů vyjí pod okny ... Zhasínám svíčku, jest už i cholera znesvěcena, nezbývá než spáti. Dobrou noc, živote!

Dr. F. X. N o v á k :

Církev a stát. 1926. Nákladem Jednoty duchovenstva arcidiecése olomoucké.

Co do dějin, jak se kdy křesťanům dařilo v tom neb onom státě, jest to dobře opsáno z řádných knih. Kromě toho často cituje knihu Bellocovu o *Víře a Evropě*, již máme již přeloženu a kterou

s pomocí Boží vydáme. Ale neuznává *Unam Sanctam* a tvrdí, že i moderní republiky jsou od Boha zřízeny, což jest velmi sporno. Ano, Pán Bůh se vám bude dělat s moderními republikami, když na to stačí politikové! Celkem jest to kniha pilátská, s pravdou o dvou koncích, což jest hůl, jíž konec konců neujdou přes všechno své pachtění všichni, kdož věří, že se svět spraví Dohodou s „Knížetem této temnosti“ k žádoucímu Pokoju. — Bylo to sice posláno bez peněz, ale za čásek budou upomínati, anžto ani Jednoty duchovenstva neuživí komáři, jež cedí na této ouhrabečné řítici. Tedy raději to vrátíme, aby polykání velbloudů zůstalo věcí ryze duchovní; jest takového cosi v evangeliu, a to jest knížka, která se čte jenom v kostele, takže život ve státě nemá s ní co dělat . . .

„Z r á n í.“

„Zrání.“ Literárně kritický čtrnáctideník. Roč. I. r. 1919. — Ustavičně stejně nudné dělání literatury. Škoda tak pěkného papíru; dá-li se na takovéto časopisy, není ho pak na knihy. Karel Híkl v článku „Český advent“ myslí, že doba adventní jest „chmurná“, že jest to doba „mlčení“. Kdyby v tomto „Zrání“ bylo možno oddělit koukol od pšenice, kdyby totiž bylo vydáváno jako dosavadní sborníky *Nova et Vetera, Kursů*, nebo ještě lépe jako tyto *Archy*, kde každý článek jest samostatným, ode všeho ostatního oddělitelným celkem, tu bychom si z tohoto čísla vyjmuli jen článek o Jihoslovanské literatuře jako jedině užitečný.

Z d e n ě k B á r :

Chléb a víno, (jaro 1925 — jaro 1926). Edice Paprsek, Pardubice. — Stačí několik ukázek, aby bylo patrné, proč jsme to vyklidili: „Tak krásný je obrázek Panny Marie, a přece ji nikdo živý nemůže milovati“ (str. 11). — „Růžové pentle dnes dívka do vlasů, prsou *vetkla si*.“ (p. 15). — „*Pan Ježíš se tam ve fraku prochází*“ . . . „obleknu frak a s Kristem půjdem spolu na nebesa“

(p. 16). — „Tlumokem je mi krabička od zápalek. Mám v něm srdce své sedmibolestné a fotografie . . .“ (p. 19). — „. . . a slzy objaly pevnýma rukama tělo svého syna“ (p. 25). — „Jak černochoch v uchu blýskavou cetku — naušnici, v bezbarvém srdci nosím své slzy nejtěžší“ . . . „Špatný básník své obrazy v nápoji loví“ (p. 26). — „Lidem zdá se o zbožném Kristu v snech“ (p. 31). — „Přec nikdy ze sebe nedělal jsem šaška, nehrál komedii“ (p. 32. Začíná teprve těmito básněmi. — „Oči jsou zmatené, myšlenky kalné“, čteme na konci, což jest celou sbírkou nadbytkem dokázáno.

Y. A g a r b i c e a n o u :

Ceasuri de seara. (Hodiny večerní.) Cartea româneasca, Bucarest. — Agarbiceano žil v krajinách odlehlých, mezi rolníky, kde se vypravovaly legendy a pověry s plnou vírou, kde viditelné s neviditelným úplně splývalo. Učí nás, že k chápání a rozumění smyslu věcí a života není třeba pachtivých studií na školách, neboť jest u každého člověka jistá dávka primitivní a naivní intuice, jíž se poznává často do větší hloubky než vědeckými analysemi. Tajemství jest majetkem vesměrným. Jemně nás vede do lůna Církve, jež jest nezbytna tomu, kdo chce dojíti stavu jasného entusiasmu a harmonické plnosti, a která jediné jest schopna dáti duši krásných a trvalých radostí. Neboť rozvrat v jednotlivcích i společnosti jest z toho, že lidé opustili víru svých otců. V osnově našich citů a našich činů shledáváme se s plody tiché práce předešlých generací; myslíme se zemí, která nás živí; a vyvozujeme z přírody a z rodu, z krajiny, z minulosti a nebožtíků prvky našeho individuálního utváření, zákony našeho chování. — Dílo překládá do češtiny sl. B. Štírová pro Dobré Dílo.

P a u l S o u c h o n :

Le Meneur de Chèvres. (Voditel koz.) Delalain, éditeur. — Radosné vypravování z válečné doby. Indové, zavlečení do Francie,

nechtěli jísti leč kozí maso, neboť tak jim káže zákonové jejich náboženství. I nezbývalo velitelství než opatřiti kozy. Lagnel, útlý vojáček, byl poslán na nákupy těchto kozí. Do Aix provázejí ho dva Indové. Co zažil na těchto kozích výpravách, není celkem nic zvláštního: ba s počátku se to zdá i rozvláčné proti úsečnosti, dejme tomu, podobných kousků od Andréa Maurois. Ale začtete-li se, jest vám velmi dobře z této koziády, působí to příjemným odpočinkem z hluku těch dní zhouby. Náš kozař všímá si lidí, krajin, a z těchto okolností spřádají se pestré obrázky výjevů obyčejných, vzácných však školskému srdci křehkého Lagnela, jenž ve své nevyspělosti živí se jen těmito poetickými dojmy. Jsme s ním rádi, že se mu řízením Prozřetelnosti dostalo ve strašné válce tak idylického zaměstnání, a na konec zdá se nám takřka samozřejmo, když dovídaje se, že odtáhne ve dvou hodinách s ostatními do výhnní fronty, jest raněn mrtvicí a umírá za svědectví dvou nebo tří koz jako podřezané jehňátko.

Z d e n ě k K a l i s t a :

Ráj srdce. 1920 — 21. Praha, nakl. Petr a Tvrďý. — *Jediný svět.* V komisi Družstva Přátel Studia, sp. s r. o. v Praze, 1923. — *Zápasníci.* Nakl. Petr a Tvrďý, 1922, v Praze. — V *Ráji srdce* čteme na str. 13: „... aby tu byla alespoň jediná věc pro potěšení a ne jenom churavý mládenec“! Ano, bylo by si přáti; bohužel... A přece známe z revuí některé jeho krásné básně, dětskou rukou sahající vám až k srdci. Též nedávno čtený článek o Chagallovi ve Veraikonu jest dobrý. Bude tedy třeba vyloučiti příliš lňukavé části a vůbec přebrati celé dílo, aby se zachovaly lkavé hlasy dětí z počátku XX. století.

L. M a q u e n n e :

Précis de physiologie végétale. Collection Payot. — Profesoři středních škol měli by častěji bráti k ruce tuto knížku, aby si do-

plnili vědomosti a nepřednášeli žákům jenom to, čemu oni sami byli vyučeni. Pozoruhodné synthesy s magnesiem, za něž Grignard dostal Nobelovu cenu. Taktéž pozoruhodné studium chemických mechanismů vyživování rostlin. Synthesa albuminoidů. Pro tu neb onu prvotní bílkovinu možno pojati 2^{100} různých kombinací. Tento počet překonává vše, co obraznost může vysnít: krůpěje vody v oceánech, tíha země v miligramech, vteřiny všech věků od stvoření. A počet bílkovin, jež mohou vejíti v sloučenství hmoty živé, byl by neskonale větší. Tu pochopíme chemickou rozmanitost představovanou živoucími bytostmi a marnost snažení člověka, aby se svým umem přiblížil k tomuto umění Tvůrcovu.

J a r o s l a v S e i f e r t :

Slavík zpívá špatně. Odeon, 1926, Praha. — Hlazení koček proti srsti. Elektrické jiskry, třpyt bez tepla. V řízení elektronů bez nuklejí. Chaotická moderní imażerie. Pásmo jest již protrháno, díry v něm zejí, tato látka se už dlouho nosí; a tak jednotlivé nitky se třapí a poletující ve větru duhovitě hrají na slunci, když nepadají do klína noci „zlaté vši hvězd“. Prskavkový flirt s bídou proletariátu, snadné a schvální plichtění obrazů v nesmyslné kombinace, „hospodaření s fondy dvojsmyslné tajemnosti“, v opak toho, co tvrdí kritik na konci. Chleba chudých, zadělávaný se vším smetím literátů, se špičkami drahých doutníků, s ústřížky nehtů z růžových prstů elegantů, snících za kamny blahojímavě komunisticky o „falešných zoubcích bání Moskvy, lesknoucích se v sněhových dásních“. „Zlato nic není“, „kašle na diamanty“, což vše shrnuto jest nazadku zmíněným kritikem v tuto stylistickou obrovinu: „Celé slunce, celý vesmír, ba ani jeho milá nedovede vyvážit představu revoluce.“ Ah, vy dovední kloučci v námořnických šatičkách buržoá, plavící se za dobrodružstvími „kolem světa“ nad smetanovou pěnou kavárenských šálek, do dálav, zastřených dýmem cigaret, skoro byste byli zábavni, kdyby to bylo možno čísti při plné sklenici. Ale všechno je příliš drahé

a čas s vámi se piplat nejdražší. Tož necháme vás zpívat špatně . . .

Thomas de Quincey:

Vražda jako krásné umění. — Z angličtiny přeložil Jaroslav Skalický. 83. Dobré Dílo ve Staré Říši, 1925. — Jsou teď sice větší rekordy počtem obětí, jež jedinec zákeřně sprovokuje se světa, než jak zde vylíčeno. Ale tady jest o vraždě jako *krásném umění*. Thomas de Quincey jest mystik Vraždy v pravém, t. j. theologickém smyslu slova. Zabití jest přírodní zjev. Ale vražda jest pojem etický a tudíž theologický. Že si ho všímá i právnictví občanů bez Boha, za to nemůže Theologie, poněvadž ona tíhne nad přírodu, a co je nízkého, nechává pokojně ve svých soudech na místech nízkých. Ochránkyní „práv“ člověkových se stává potud, pokud se člověk vlastním přičiněním, čili, jak bychom řekli církevně, Motu proprio nestane spláškou země. V tomto stavu — a to jest stav nynějších občanů čili buržoá sociálních, lidových, agrárních, národních, živnostenských a jak se jim všem říká — je ponechává pokojně „sobě samým“, jak se krutě vyjadřuje Krásná Paní v Tajemství Zjevení La Saletteského. Zde jest toto vše mysticky dokumentováno v prelimináriích a dvou memorandech.

K O R E K T U R A

(kursu Einsteinovského).

První část tohoto osmnáctého Kursu, totiž článek Eddingtonův, přehlížel p. dr. Štech, profesor fyziky v T. Mohl opraviti rukopis jenom po stránce výrazové, tu a tam nedosti přesné, a to učinil pečlivě, zač mu tuto děkujeme. Takže názor Eddingtonův jest zde podán správně. Poněvadž však chce to býti zkoumáním vědeckým, nezařadili jsme to jako nějaké autoritativní rozhodnutí o této věci, nýbrž jako jeden pokus řešení (že mnoha jiných, stejně dobrých): jest to psáno názorně a učencem vážným, který v tom pracuje. Práví-li p. Zbořil, že je to „bezpečná věc“, jest třeba pověděti konkrétně, ba „od případu k případu“, co jest v úsudcích proučích se osob nesprávného. Rovněž třeba ukázati a podati výčet těch „nehorázností, jimiž se brožurka hemží“, aby taková slova nebyla prázdňým mluvením „po straně“. A třeba si uvědomiti, že výtky platí učencům světové známosti, z nichž jest Kurs sestaven. Co na nás bylo, učinili jsme s dobrým úsilím, takže i teď po tomto pokoutním brumlání smíme si říci, že jest náš Kurs 18. dobře pořízen.

Vážná chyba se vloudila až do textu třetí části, do článku Engelova. Stalo se tak proto, že chtějíce si přichvátnouti s vydáním, nedali jsme si předložiti definitivní korekturu onoho posledku. Při lámání sloupců vytratil se celý odstaveček. Jest to na str. 152. a má tam býti:

„Dvojmoc prostorové úhlopříčky d nějakého kvádrů rovná se součtu dvojmocí výšky a , šířky b a tloušťky c téhož kvádrů:

$$d^2 = a^2 + b^2 + c^2$$

Také tento vztah jest v neeuklidovské geometrii neplatný. Vyjdu-li od nějaké změny tohoto vztahu, dejme tomu:

$$d^2 = 2a^2 + 3b^2 + 4c^2,$$

jest tím pevně založena geometrie neeuklidovská.“

To si tedy laskavě čtenářové opravtež. Při takovémto Kursu běží hlavně o věc. Kdo se o ni zajímá, musí míti takovou dávku shovívavosti k výrazu slovnímu, k dikci v oboru tom snad nedosti ještě vybroušené, jako jsme museli míti na př. my bývalí studující techniky k přednáškám profesora Zenkra, přednáškám znamenitým, trpícím však mnohými barbarismy v řeči. Jest arci žádoucí, aby i takováto látka byla zpracována jazykem lahodným, ale podstatný jest zde vesměrný řád, lad stvořeného díla Božího „podle míry, počtu a váhy“, jemuž by člověk rád porozuměl (pro „obdiv věčnému mistru“) a jež si proto všelijak, podle vyspělosti své intelligence, vykládá. Těžiště Kursu toho s našeho stanoviska není v článku Eddingtonovu, nýbrž v synthetisujícím pokusu Engelově o smír v úběžnicích absolutna, a hlavně v zábavné změti Lafumově, jež každému, kdo nezapomněl všeho vyučení ze středních škol, jevíti se bude, čím opravdu jest: snůškou pavědeckého groteskna a výsměchem „věřícím vědy“.

OPRAVY B. R.

René Schickele, *Moře*, v 29. Nova et Vetera, vedle řady drobnějších chyb, oprav tyto:

na str. 10. ř. 11. zdola místo	<i>pokřikujícím</i>	čti	<i>překřikujícím</i>
„ 10. ř. 2. „ „	<i>mětě</i>	„	<i>metě</i>
„ 12. ř. 11.-12. „ „	<i>plesajíc strohostí</i>	„	<i>plesající strohosti</i>
„ 14. ř. 3. shora „	<i>Pán</i>	„	<i>Pan</i>
„ 27. ř. 1. zdola „	<i>lomu</i>	„	<i>lemu</i>
„ 29. ř. 3. „ „	<i>zpíval</i>	„	<i>zpíval,</i>

Tristan Corbière, *Básně* v 14. Nova et Vetera, na str. 7. v básni „*Hodiny*“ místo

Sešilel jsem v Pampeluně,
strach mám vysmáti se luně,

čti správně takto:

Šílenec jsem z Pampeluny,
strach mám z usmívání Luny,

Francis Jammes, článek o Charles Guérinovi, v 28. Nova et Vetera, na str. 6. v předposledním odstavci místo *vytrvalejší* čti *nejtrvalejší*.

Albert Ehrenstein, *Smrt Homérova*, v 28. Nova et Vetera, na str. 1. věta: *Proemieskní slova úvodní* má býti nad textem, uprostřed jako titul a bez uvozovek. — Za posledním slovem 4. obrazu: *ukazuje* nemá býti tečka. — V 21. a 22. obraze místo *prof. Leichenstill* má býti *Leichenstil*.

Miroslav Rutte, *O nové knize*, v 28. Nova et Vetera, na str. 5., řádek 11. a 12. místo *odbarvené vidiny* čti *od barevné vidiny* . . .

PRO DOMO NOSTRA.

(2. Archy.)

ARCHY (prozatím: u Marty Florianové ve Staré Říši na Moravě) strojíme tak, aby vycházely sedmkrát do roka: v Adventě, o Vánocích, kolem Hromnic, o Velikonocích, o Letnicích, o Žnících (kolem Nanebevzetí), o Vinobraní (k Posvícení). Jsou to důležité doby v roce, odpovídající v hloubce záchranné akci Studia. Čeští Bratři odnášeli s sebou Bibli a „Labyrint světa a ráj srdce“. Této druhé knize „života“ rozumíme však jinak než oni. Labyrint světa překládáme si totiž v Labyrint Srdce. Neboť i když pečuje Matka Církev o to, bychom se měli na pozoru v labyrintech světa (zvláště ti, kteří si neumějí dobyti přízně Ariadniny a tím jejího vůdčího klubička, neboť *Ta, jež jest „jako strom v květu . . . všechna tajemství Noci hodila do klína žen —“*) není hned možno člověku na ráz vyjít z Labyrintu Srdce, jímž jest Umění, a nezbytno jest připustiti Ráj Ducha, aby Studium mělo smysl, metu, k níž spěje. V těchto heslech tedy podnikáme dále thesaurisaci, jedině hodnou člověka v dnešních dobách Mamonu a ostatních Koprokací. — *Archy* budou volné, ani zevně kličem neslepované, jak si naši přátelé přejí. Nepohodlné „Sborníky“ Kursů (nikoliv Kursy samy) tímto se ruší.

Administrativní upozornění. Bude vždy třeba, aby Archy byly hned po dodání prohlédnuty podle obsahu na druhé straně prvního listu obalu, a o ty, jež snad by se cestou ztratily nebo omylem nebyly vloženy, zavčas bylo dopsáno na adresu: „Dobré Dílo“ ve Staré Říši na Moravě. Neboť snadno by se mohlo stát, že by opožděným reklamacím nebylo možno vyhověti.

*

Poznámka k technické manipulaci. Obal Archů jest trojdílný, z dosti dobrého papíru: má to jistý účel. První list totiž lze dobře odříznouti a uchovati jako evidenční záznam. Tím z druhých dvou zbude dvojlistový obal, do něhož možno dobře vkládati stejnorodé archy a v nich prozatím uchovávat a na policích řadit a řadit, až se jim najde jejich definitivní místo na „Svaté Hoře“ Studia.